

GEEKYIDEAS

युवकांच्या विकासासाठी

तिसरा मराठी अंक सप्टेंबर २०२०

मुखपृष्ठ - प्रिती घले

GEEKYIDEAS

युवकांच्या विकासासाठी

- संपादक - शरयू झंवर
- तांत्रिक संपादक - हर्षल कासार
- माहिती प्रमुख - सायली अभंग
- आमचे साथीदार - सुवर्णा कुटे, रसिका परदेशी,
आफफान शैख, ओम देशमुख
- मुखपृष्ठ चित्र - प्रिती घुले
- विशेष आभार - नम्रता पवार, वर्षा गोरे, स्वरूप इंदाणी,
किरण झंवर, महेश झंवर.
- Email** - geekyideas2020@gmail.com
- Instagram** - [geeky_ideas](https://www.instagram.com/geeky_ideas)
- Website** - geekyideas.github.io

अनुक्रमणिका

१. महाराष्ट्रातील निसर्ग सौंदर्य : प्रतापगड
२. व्यक्तिमत्व म्हणजे काय?
३. सरयू नदीचे सांस्कृतिक महत्त्व
४. वाढते स्क्रीन टाईम
५. यांनी घडवले स्वतःला : सूरज आसावा
६. हसा आणि हसवा
७. अनोखा भारत : सण का साजरा करतात?
८. व्यक्त व्हा

महाराष्ट्रातील निसर्ग सौन्दर्य प्रतापगड

प्रथमतः प्रतापगड म्हणजेच शिवकालीन इतिहास. नावा प्रमाणेच प्रतापी अशी कामगिरी असलेला आणि खूप साऱ्या लढाया झालेला हा गड. महाबळेश्वरचे पश्चिमेला असलेला हा किल्ला १०८० मीटर उंच असून, प्रामुख्याने त्यामध्ये असलेले बुरुज, तटबंदी आणि छत्रपती शिवाजी महाराजांचे स्मारक हे अत्यंत महत्त्वाची व सुव्यवस्थित असलेली गडाची मुख्य आकर्षणेच. तसा गडाला फारच मोठा इतिहास, परंतु "प्रतापगडच्या पायथ्याशी खान" हे पोवाड्यातील वाक्य ऐकले की आपल्यातील इतिहासकार जागा होतो. या गडाची एक शिवकालीन

रीत म्हणजे सूर्योदयापूर्वी उघडला जाणारा आणि सूर्यास्तानंतर बंद केला जाणारा महादरवाजा होय. वाहनतळावरूनच टेहळणी बुरुज म्हणजेच पाळत ठेवणार बुरुज दिसतो. वाहन पार्कींग केल्यानंतर काही अंतर चालत जाताना दरवाजा दिसतो. त्या दरवाजातून आत जाताना उजव्या बाजूस एक बुरुज दिसतो. त्या बुरुजावर भगवा कायम फडकतोय. बुरुज उतरून परत साधारणतः काही पायऱ्या चढून जाताच भवानी मातेचे मंदिर लागते.

आधीच्या पायऱ्या तशा थोड्या खराब म्हणून पर्यायी पायऱ्या बनवल्या आहेत.

मंदिरात भवानी मातेची, मनाला प्रसन्न करणारी तेजस्वी अशी मूर्ती आहे. आणि त्या मूर्तीचा इतिहास म्हणजे, मूर्ती नेपाळमधून आणलेला शाळिग्राम-शिळापासून घडवून घेतलेली आहे.

मूर्तीपाशी शिवलिंग व सरसेनापती श्री हंबीरराव मोहिते यांची तलवार देखील आहे. मंदिराच्या बाहेर पडलं, की एक शिवसंग्रहालय आहे. त्यामध्ये पुरातन काळातील वस्तू व माहिती देणारी पुस्तके देखील आहेत.

प्रतापगड या बालेकिल्ल्याकडे चालत असताना उजव्या बाजूस श्रीसमर्थ रामदास स्वामी स्थापित हनुमानाची मूर्ती आहे.

बालेकिल्ल्यामध्ये गेल्यावर केदारेश्वर मंदिर आणि त्याच्या शेजारी वाड्याचे थोडे अवशेष शिल्लक आहेत.

आता विशेष म्हणजे त्या वाड्यात गडावर असलेली अश्वरूढ अशी पाच मीटर उंचीची मूर्ती म्हणजेच छत्रपती शिवाजी महाराजांचे स्मारक होय. हे स्मारक पाहताक्षणी मन भारावून जाईल आणि हृदयात नक्कीच "छत्रपती शिवाजी महाराज की जय"

ही घोषणा न येणे म्हणजे पापच मोठ! ही मूर्ती गडाच्या सर्वोच्च स्थानी असून अत्यंत महत्त्वाची आहे.

असता, तटबंदीवरून दिसणारा जावळी खोऱ्याचा अत्यंत सुंदर व मन आनंदी करणारा परिसर बघून आपण कायम तेथेच वास्तव्य करावं असं वाटतं.

प्रतापगडाचे काही छायाचित्रे

गडाचे आकर्षण असलेले तीन बुरुज आहेत. रेडका बुरुज, यशवंत बुरुज आणि सूर्य बुरुज अत्यंत व्यवस्थित व अजून देखील उत्तम स्थितीत आहेत.

या गडाकडून घेतली जाणारी महत्त्वाची शिकवण म्हणजे शत्रू हा मेल्यानंतर शत्रू नसतोच, याचे एक उत्तम उदाहरण म्हणून शेवटी

गडाच्या पायथ्याशी असलेली अफजलखानाची कबर. असा हा प्रतापगड निसर्गसौंदर्याने नटलेला, जावळीच्या खोऱ्यात असलेला आपल्या मनाला प्रसन्नता देतो.

लेख आणि छायाचित्रे – श्रीनाथ भोर,
MSc, Botany.

व्यक्तिमत्त्व म्हणजे काय?

प्रथमदर्शनीय प्रभाव पडेल असं आपलं व्यक्तिमत्त्व असावं असंच तुम्हालाही वाटत असेल तर लक्षात ठेवा प्रभाव हा पाडायचा नसतो. तो पाडावा लागतो. व्यक्तिमत्त्व समृद्ध असेल तरच प्रभावी ठरत असतं.

म्हणूनच सर्वांगीण व्यक्तिमत्त्व फूलवा मात्र हेही भान असूद्या व्यक्तिमत्त्व विकास साधन नव्हे तर तेच खरे साध्य आहे , असायला हवं.

व्यक्तिमत्त्व याचा अर्थ असा नाही की आपण सुंदर दिसवे व्यक्तिमत्त्व म्हणजे व्यक्ती कसा आहे त्याचा आरसा. दिसण्यापेक्षा वागणे महत्त्वाचे आहे. एखाद्याचे व्यक्तिमत्त्व त्याचे स्वरूप, वागणूक , दृष्टीकोन , शिक्षण, मूल्ये आणि काही भिन्न वैशिष्ट्यांनुसार

निधीरित केले जाते. आपले व्यक्तिमत्त्व ठरवते की आपण कोण आहोत. आणि विविध परिस्थितीला कसा प्रतिसाद द्यावा / द्याल.

आपल्या आरामदायी जीवनशैलीवन (कम्फर्ट झोन) मधून बाहेर पडा नवीन कौशल्य शिकून स्वताला आव्हान देण्यास तयार राहा.

नवनवीन संधीच्या शोधात रहा त्या संध्या उपयोगात आणा आणि त्यासाठी आपल्याकडे खुप सकारात्मक मुक्त विचारसरणी वृत्ती असणे आवश्यक आहे आणि त्याच बरोबर ताल बदलणे आवश्यक आहे.

सरयू(शरयू) नदीचे सांस्कृतिक महत्त्व

Photo by Ayush Srivastava on Unsplash

पुराणामध्ये अयोध्येला जसे महत्त्व आहे, तसेच महत्त्व सरयू नदीचेही आहे. भारतीय संस्कृतीमध्ये नद्यांना आईचा दर्जा दिला जातो. असे म्हटले जाते की राजा दशरथ यांनी पुत्र व्हावा यासाठी सरयू मातेला साकडे घातले होते आणि त्यानंतर त्यांना पुत्रप्राप्ती झाली. त्यामुळेच कार्तिकी पौर्णिमेला सरयू नदीत आंघोळ करण्याची प्रथा आहे.

सरयू नदीचा उगम मानसरोवर येथे होतो. सरयू नदीची लांबी १६० किमी आहे. रामनगरी अयोध्येतून वाहत असल्यामुळे तिला खूप महत्त्व आहे.

प्रभु श्रीराम जेव्हा वनवास संपवून पुन्हा अयोध्येत परतले, तेव्हा सर्व अयोध्यावासींनी घरापुढे दिवे लावून त्यांचे स्वागत केले, त्यावेळी सरयू तटावर पण लाखोंच्या संख्येने दिवे लावून तिला उजळून टाकले होते.

हीच प्रथा पुढे जपत मागच्याच वर्षी अयोध्येत दिपमहोत्सव साजरा करण्यात आला दिव्यांच्या प्रकाशाने अयोध्येच आणि सरयू नदीच रूप अजून खुलून आले.

रामायणानुसार प्रभू श्रीराम यांनी
याच सरयू नदीत जलसमाधी
घेतली.

रामचरित्रमानस मध्ये सरयू नदीचा
उल्लेख :

॥अवधपुरी मम पुरी सुहावनी
दक्षिण दिश बह सरयू
पावनी॥

लेख – सायली अभंग

संदर्भ – mymahanagar.com and YouTube

वाढते स्क्रीन टाईम आणि त्याचे होणारे दुष्परिणाम

Photo by [Oğuzhan Akdoğan](#) on [Unsplash](#)

Photo by [Daria Nepriakhina](#) on [Unsplash](#)

वाढते स्क्रीन टाईम आणि त्याचे होणारे दुष्परिणाम

स्क्रीन time म्हणजे काय?

स्क्रीन टाईम म्हणजे मोबाईल, कॉम्प्युटर, टीव्ही पाहण्याच्या वेळ. लॉकडाऊनमुळे लोक घरीच आहेत. घरी बसून वेळ घालवण्यासाठी लोक सतत मोबाईल, कॉम्प्युटर, टीव्ही पाहत असतात. वर्क फ्रॉम होम म्हणजे घरी बसून काम करणे असो की मोबाईल वर खेळण किंवा सोशल मीडियावर अॅक्टिव राहणे असो. लोकांचा स्क्रीन टाईम वाढला आहे. या शिवाय विद्यार्थ्यांचे क्लास आणि अभ्यास ही आता मोबाईल वरच सुरु आहे. या शिवाय टीव्ही दिवसात बराच वेळ सुरुच असतो. त्यामुळं स्क्रीन टाईम कमालीचा वाढला आहे. त्याचा परिणाम आर्थातच डोळ्यावर होऊ लागला आहे .

मनोरंजनासाठी किव्हा कामासाठी अन्य कुठलेही साधनं नसल्याने गॅजेट्स पाहणे जणू बंधन कारक झाले आहे .या वस्तू जीवनावश्यक बनल्या आहेत. पण त्याचा वापर करताना काळजी घेण्याची

आवश्यकता आहे.

● प्रत्येकाने दक्षता घेणे आवश्यक आहे. मोबाईल स्क्रीन लहान असते . त्यामुळे यावर अभ्यास करताना सतत डोळे आणि मान घालावी लागल्याने स्नायूंचे तान वाढतो १५ किंवा ४० अंशांत मान वाकले तेव्हा डोळे दुखणे , मानेचा त्रास , पाठदुखी हे आजार मुलांना उद्भवू शकतात . त्यामुळे प्रत्येकाने योग्य दक्षता घेणे आवश्यक असल्याचे अस्थिरोगतज्ज्ञ डॉ.राहुल बडे यांनी सांगितले .

● स्नायू मोकळे होणारे व्यायाम करा स्मार्टफोन, टॅब, लपटोप आदीवर काम करणे, शिक्षण घेण्याच्या प्रमाणासह मान, पाठदुखीने त्रास असणाऱ्यांचे प्रमाणही वाढत आहे. त्यामुळे या गॅजेट्सची स्क्रीन योग्य अंतरावर ठेवावी ठरावीक वेळेनंतर मान खांद्याची हालचाल करावी. स्मार्टफोनसाठी स्टेडचा वापर करावा. मान, मणत्यांचे मोकळे होणारे व्यायाम करावे, -डॉ उमेश जैन अस्थिरोग तज्ञ

काय काळजी घ्यावी ?

लॉकडाऊन काळात डोळ्याची समस्या वाढत असल्याने काय काळजी घ्यावी या बाबत नेत्रतज्ञ डॉ. राजीव मुंदडा म्हणाले, "टीव्ही, मोबाईल, कॉम्प्युटर पाहताना पापण्यांची उघडझांप कस करावी, लुब्रिकेटेड ड्रॉप डोळ्यात टाकावे. थोड्या थोड्या वेळाने दूर पाहण्याचा प्रयत्न करावा, प्रत्येक 30 मिनिटांनी ब्रेक घ्यावा आणि सतत टीव्ही, मोबाईल पाहू नये."

लॉकडाऊन सुरु झाल्या पासून लोकांमध्ये स्मार्ट फोन सह अन्य गॅजेट्स चा वापर वाढला आहे. त्यात विद्यार्थी, तरुणाईचा अधिक समवेश आहे. त्यांचा स्क्रीन टाईम रोज किमान 3 ते 4 तासांचा आहे. या गॅजेट्स चा वापर करताना प्रमाणापेक्षा मान खाली घातल्याने मानेच्या हाडांची झीज होऊन मानदुखी चा त्रास सुरु होतो. मानेवर ताण वाढल्याने त्याचा पाठीच्या कण्यावर परिणाम होतो त्यामुळे सध्या मान, मणका, खांदा, मनगट दुखीच्या आजारांचे प्रमाण वाढत आहे. हे प्रमाण कमी करण्यासाठी आवश्यकता आहे.

जितकी खाली मान, तितका अधिक ताण:-

सामान्य स्थितीत माणसाच्या डोक्याचे वजन अडीज ते तीन किलोपर्यंत असते. ज्यावेळी मान वाकवली जाते त्यावेळी गुरुत्वाकर्षण शक्तीमुळे मानेच्या स्नायुवर ताण येतो. जितक्या अंशामध्ये मान ही हनुवटीच्या दिशेने खाली जाईल तितका अधिक ताण ह मानेवर पडल्याने त्रास होतो.

असा होतो त्रास :-

मान आणि पाठीच्या भागांमध्ये वेदना. मानेची हालचाल करताना त्रास होतो. खांदा, हात, कोपरा, मनगट दुखी होते.

हे करणे आवश्यक :-

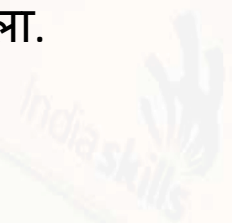
गॅजेटवर तासंतास काम करण्या एवेजी ठराविक वेळेनंतर विश्रांती घ्यावी. मान, मणक्यांच्या नसा मोकळ्या होणारा व्यायाम कराता स्मार्टफोन वापरताना मान ताठ ठेवावी. गॅजेट्स डोळ्यांच्या समपातळीवर ठेवावे.

सूरज आसावाने पूर्व परीक्षा (entrance exam) मध्ये उत्तीर्ण झाल्यावर पटना येथील NIFT(National Institute of Fashion Technology) मधील फॅशन कम्युनिकेशन कोर्स मध्ये प्रवेश घेतला. कॉलेज मध्ये दुसऱ्या वर्षात शिकत असतानाच त्याला केंद्र शासनाच्या कुशलमनुष्यबळ विकास मंत्रालयाअंतर्गत घेतल्या जाणाऱ्या इंडिया स्किल - World Skills या स्पर्धेविषयी माहिती मिळाली. या स्पर्धेत संपूर्ण जगातले विद्यार्थी 46 पेक्षा अधिक प्रतिभा आणि गुणकौशल्यांच्या क्षेत्रात एकमेकांशी स्पर्धा करतात. Fashion designing, graphic designing, aircraft maintenance, cooking, cyber security, cloud computing,

इत्यादी विविध स्पर्धांचा समावेश यात होतो. आपले कौशल्य ज्या मध्ये आहे त्या क्षेत्राची निवड करता येते. या स्पर्धा क्रिडास्पर्धासारख्याच जिल्हा पातळी पासून सुरु होतात आणि थेट आंतरराष्ट्रीय पातळी वर जाऊन थांबतात. स्पर्धेत कोणताही विद्यार्थी भाग घेऊ शकतो. पण वयाची अट मात्र असते. सूरज दादाने सुरवातीला सहजच स्पर्धेत भाग घेतला. Graphic Designing क्षेत्र त्याने निवडले.पण त्याच्या विलक्षण कौशल्याने तो प्रत्येक पातळीवर जिंकत गेला. राज्य पातळीवर त्याचा दुसरा क्रमांक आला.

त्याच्या आधारे केंद्र शासनाने संपूर्ण खर्चासह सूरज दादाला प्रशिक्षणासाठी दिल्लीला पाठविले. तेथेही देशभरातून सहभागी झालेल्या विद्यार्थ्यांत प्रथम येण्याचा बहूमान त्याने मिळवला. विशेष म्हणजे याचे परीक्षण रशियन निरीक्षकांमार्फत झाले होते. अनेक दिवस देशभरातून अतिशय गुणवंत विद्यार्थ्यांसोबत तगडी स्पर्धा केल्यावर त्याची निवड आंतरराष्ट्रीय पातळीवर भारताचे प्रतिनिधित्व करण्यासाठी झाली. आंतरराष्ट्रीय पातळीवर भारतातून फक्त ३५ विद्यार्थ्यांची निवड झाली होती. अशा वेगवेगळ्या स्पर्धा पातळींवर जिंकल्याने सूरज दादाचा बिहार राज्यपाल लालजी टंडन यांच्या हस्ते रु ११ हजार, केंद्रीय पेट्रोलियम (कॅबिनेट) मंत्री धर्मेंद्र प्रधान यांच्या हस्ते रु २१ हजार, बिहारचे मुख्यमंत्री नितीशकुमार यांच्या हस्ते रु ५१ हजार व दिल्लीत रु १ लाखाचे रोख पारितोषिक देऊन सन्मान करण्यात आला. त्याने २०१८ मध्ये अबुधाबी तर २०१९ मध्ये ऑस्ट्रेलिया येथे भारताचे प्रतिनिधित्व केले. हि स्पर्धा सलग ३ दिवस चालते. प्रत्येक दिवशी वेगवेगळे कार्य(task) स्पर्धकांना दिले जाते. दिवसाच्या शेवटी परीक्षण होते आणि गुण दिले

जातात. या तीन दिवसांच्या कामावरून स्पर्धेचे विजेते ठरवले जातात. स्पर्धांच्या तयारीत इतका व्यस्त असूनही त्याने अभ्यासाकडे दुर्लक्ष केले नाही. कॉलेजच्या परीक्षांमध्ये दरवर्षी तो वर्गात पहिला येत होता. हे सगळ करत असतांना जसजसा तो पुढे जात होता, मानसिक तणाव वाढत होता. त्या परिस्थितीत त्याला त्याच्या परिवाराने आणि मित्रांनी खूप साथ दिली.

भारताचे प्रतिनिधित्व करणे काही सोपे काम नाही. तिथपर्यंत पोहोचायला अनेक समस्यांना तोंड द्यावे लागते. मध्येच हार मानणे सूरज दादाच्या स्वभावातच नाही. त्याने हे काम अगदी मन लावून आणि चिकाटीने केले. World skills हि स्पर्धा दर दोन वर्षांनी आयोजित केली जाते. या वर्षी बिहार मध्ये घेतल्या जाणाऱ्या स्पर्धेच्या परीक्षणासाठी सूरज दादाला बोलावण्यात आले होते.

लॉकडाऊनच्या काळात संपूर्ण देशामधल्या केंद्रीय सरकारच्या NIFT महाविद्यालयांनी logo design प्रतियोगिता आयोजित केली होती. सूरज दादाने त्यात पूर्ण देशातून पहिला क्रमांक पटकावला.

त्याने इनोवेशन इंक्यूबेटर चा लोगो डिजाइन केला आहे आणि हाच लोगो आता देशात वापरला जाणार आहे.

सूरजदादाने १२वी पर्यंत संगमनेर मधल्या ध्रुव शाळेत शिकला. लहानपणापासून त्याला चित्रकला आणि संगणकाची आवड होती. शाळेत शिकत असतांनाच तो वेगवेगळ्या छंद वर्गांमध्ये जात असे. तेव्हापासूनच त्याला Graphic Designingचे वेड लागले.

आता त्याचे graduation झाले असून तो गुडगाव मधल्या प्रसून मझूमदार डिजाईन या कंपनी मध्ये नोकरी करतो.

तू केलेल्या कामांमध्ये इतके प्राविण्य कसे कमावले? हे विचारल्यावर त्याने सांगितले, "मी जे काही करतो त्याच्या खोलात जाण्याचा पूर्ण प्रयत्न करतो. जितके विषयाच्या खोलात जाऊ तितकीच त्या विषयात पातळी अधिक वाढत जाईल. उंची गाठण्यासाठी नुसत विचार करून भागत नाही तर काहीतरी खर्च करायला पाहिजे. 'कुठूनतरी सुरुवात केलीच पाहिजे'."

"बरोचदा आपण प्रेरणा किंवा मार्गदर्शन घेण्यास एकाच व्यक्तीवर अवलंबून असतो. ज्यांना आपण गुरु किंवा शिक्षक म्हणतो. त्यांचे

अनुकलन करू पाहतो. पण सध्या मोबाईल, नेट, या सर्व गोष्टी उपलब्ध आहेत. म्हणून एखाद्याचे एकच गुरु असावे किंवा त्यांच्या संपर्कात सतत राहावे याची काहीच गरज नाही. क्षणार्धात YouTube किंवा इतर websites वरून हजारो लोकांचे video पाहून किंवा माहिती वाचून त्यांच्या कडून कितीतरी गोष्टी सहज शिकता येतात. याचा पुरेपूर वापर केला पाहिजे." असे सूरज दादा सांगतो.

त्याच्या अनुभवांवरून असे वाटते कि त्याने 'सौ शहरी एक संगमनेरी' हि म्हण सिद्ध केली आहे. संगमनेर मधून तो बिहारला शिकण्यासाठी गेला. त्याने बिहार सह संपूर्ण जगाला दाखवून दिले कि आपण ज्या क्षेत्रात आहोत त्यात जर स्वतःला पूर्ण झोकून दिले, आणि त्यात लागणारे गुणकौशल्ये अंगिकारले तर कोणतीही उंची स्वबळावर गाठता येते. अशक्य असे काहीच नाही.

त्याच्या चेहऱ्याकडे बघून लगेच जाणवते कि तो कोणतेही काम किती प्रामाणिकपणे आणि चिकाटीने करत असेल. त्याची मुलाखात घेणे हाच आमच्यासाठी अतिशय भारावून देणारा अनुभव होता.

हसा आणे हसवा

JEE/NEET students परीक्षेची तयारी करताना

*crush : Hi

*me : [पुढचे 5 मिनिट]

अनोखा भारत :सण का साजरा करतात?

Photo by [Unfold Memory](#) on [Unsplash](#)

अनोखा भारत :सण का साजरा करतात?

Photo by [Udayaditya Barua](#) on [Unsplash](#)

दैनंदिन आयुष्यात जगतांना आपण कंटाळून जात असतो. काहीतरी नवीन घडण्याची वाटपाहत असतो. माणसाच्या या सतत नाविन्याच्या आणि बदलाच्या ओढीने तो समारंभासाठी निमित्ते शोधात गेला. भारतातील तेहतीस कोटी देव, त्यांच्याशी निगडीत असलेल्या पौराणिक कथा, निसर्गात सतत घडणारे बदल, ऋतुमान या सर्वांशी सांगड घालून विविध सणवार यांची निर्मिती झाली. त्यांच्याशी निगडीत असे खादयपदार्थ , पूजा, आराध्या, दैवत वगैरे प्रथा सुरु झाल्या. आपण या प्रथा जरी वर्षानुवर्ष पाळत असलो तरी त्यांच्याविषयीची पारंपारिक माहिती सर्वांना असतेच असे नाही. हि माहिती अत्यंत रंजक आहे. ती आपल्याला या विभागात पाहायला मिळेल.

मराठी सणवार

दिवाळी - दीपावली किंवा दिवाळी म्हणजे 'दिव्यांचा उत्सव' हा एक प्राचीन हिंदू उत्सव आहे जो दरवर्षी

शरद ऋतू मध्ये साजरा केला जातो. दिवाळी, भारतातील सर्वात मोठा सण आहे. हा सण अंधारावर प्रकाशाच्या विजयाचा प्रतिक आहे.

दिवाळी साजरा करण्यामागचे मुख्य कथा विष्णू चे रूप भगवान श्री रामशी संबंधित आहे.

श्री राम १४ वर्षांचा वनवास भोगून आणि महामायामी दानव 'रावण' याचा वाढ करून आपल्या स्वराज्यात, अयोध्येत परतले. त्यावेळी संपूर्ण नागरी हजारो दिवे, रांगोळी, आणि सुंदर फलांनी त्यांच्या स्वागतासाठी सजली होती. तेव्हा पासून दिवाळीला 'दिव्यांचा उत्सव' असे म्हणतात.

असेही मानले जाते दिवाळीच्या रात्री लक्ष्मी देवी म्हणजेच धनाची देवी भक्तांच्या घरात प्रवेश करतात.

त्यांच्यासाठी घराचे प्रवेशद्वार सुंदर सजवून उघडे ठेवले जातात.

याच निमित्ताने सर्व लोक एकत्र येतात

सण दिवाळीचा आला।
नाम राऊळाशी गेला।।
हाती धरोनी देवाशी।
चला अमुच्या घराशी।। - संत
नामदेव

गणेश उत्सव - गणपती का
बसवतात?

आपण सगळे दर वर्षी गणपती
बसवतो पण का बसवतो याचे कारण
कोणालाही माहित नाही. आपल्या
धर्म ग्रंथानुसार भगवान वेद व्यास
ऋषि यांनी महाभारत हे महाकाव्य
रचले, परंतु त्यांना त्याचे लिखाण
करणे शक्य होत नव्हते म्हणून
त्यांनी श्री गणेशाची आराधना केली
आणि गणपती ला महाभारत
लिहिण्याची विनंती केली. त्या वेळी
गणपती ने होकार दिला.

हे लिखाण दिवस रात्र चालले आणि
त्या मुळे गणपतीला थकवा आला,
आणि शरीरातील पाणि ही वर्ज्य
झाले अशा वेळी गणपतीच्या
शरीराचे तापमान वाढू नये म्हणून
व्यास यांनी श्री गणपती ला मृत्तिकेचे
म्हणजे मातीचे लेपन केले आणि
भाद्रपद शुक्ल चतुर्थीला गणपती ची
यथा सांगू पूजा केली. माती चे लेपन
केले म्हणून गणपती आखडून गेला
म्हणून याला पार्थिव गणेश असे
नाव पडले. हे लिखाण दहा दिवस

चालले. अनंत चतुर्दशीला हे लिखाण
संपल्यावर व्यास यांनी गणपती कडे
पाहिले असता त्याच्या शरीराचे
तापमान खूप वाढले होते. हे
तापमान कमी व्हावे आणि गणपती
च्या अंगावरची माती निघावी
म्हणून व्यासांनी गणपती ला
पाण्यात विसर्जित केले. या दहा
दिवसात व्यासांनी गणपती ला
खाण्यास वेगवेगळे पदार्थ दिले.
तेव्हा पासून गणपती बसवण्याची
प्रथा पडली. ती प्रथा आज ही
कलियुगात अव्याहत आणि
अखंडीत पणे चालू आहे.

परंतु हे सण अनेक वर्षे प्रत्येक जण
आपापल्या घरातच साजरी करत
होते याला सार्वजनिक रूप हे
लोकमान्य टिळक यांनी ब्रिटीश
काळात दिला. गणेशोत्सवाच्या
सार्वजनिकीकरणाच्या पाश्र्वभूमीवर
येतो तो

११ ऑगस्ट १८९३चा मुंबईत झालेला हिंदू-मुसलमान दंगा. मुंबईतल्या दंग्यांचा इतिहास तसा जुनाच. वातावरणात ही विद्वेषाची हवा होतीच. १८९३च्या दंग्यानंतर पुण्यात नागपंचमीचा सण आला. तेव्हा ही हवा अधिकच तापली. दंगा होता होता राहिला. केळकर 'टिळक चरित्रा'त सांगतात, 'या दंग्यानंतर सुमारे सहा आठवड्यांनी गणपती उत्सव सुधारून वाढविण्याची कल्पना प्रथम निघाली. हिंदूंच्या वेगळ्या सभा भरवून दंग्यांसंबंधांचे स्पष्ट मत जाहीर करण्याची चळवळ सुरू असता एके दिवशी टिळक, ना.म.जोशी वगैरे मंडळी बाबामहाराजांच्या वाड्यात जमली व तेथे उत्सवास नवीन वळण देण्याची कल्पना मुक्रर झाली. या ब्राह्मण मंडळींना दंगडूशेट हलवाई, भोरकर वकील, बंडोबा तरवडे, गावडे पाटील,

भाऊसाहेब रंगारी वगैरे ब्राह्मणेतर मंडळी हौसेने मिळाली व या उत्सवास नमुनेदार स्वरूप झाले.' एकंदर सार्वजनिक गणेशोत्सव हा हिंदू-मुस्लीम वादातून निर्माण झालेली प्रतिक्रियात्मक घटना होती. याला प्रबोधनकार केशव सीताराम ठाकरे यांचाही दुजोरा मिळतो. ते म्हणतात, '६० वर्षांपूर्वी लो. टिळकांनी सार्वजनिक गणेशोत्सवाची टूम काढली. हिंदूंचे एकजीव संघटने व्हावे, आणि नाचगाणे उत्सव चव्हाट्यावर जमावाने करायचे तर ते गणेशोत्सवाच्या निमित्ताने करावे, एक दोन नव्हे तर तब्बल दहा दिवस रात्री करावे आणि मनाची हौस पुरवावी असा तो हेतू होता.

Photo by [Madhukar Kumar](#) on [Unsplash](#)

लेख - सुवर्णा कुटे

व्यक्त वहा...

व्यक्त व्हा...

प्रिय दादा,
मी तुला माझी रक्षा करण्यासाठी राखी बांधते. पण कधी कधी मला तुझ्याच पासून स्वतःची रक्षा करायची गरज भासते. मी तुझ्या हक्काची असू शकते पण मालकीची नाही.

तुला माहित आहे का? आम्हा मुलींकडे एक ताकद असते ज्याने आम्हाला समोरच्या माणसाची आमच्या बदल काय भावना आहे हे लगेच कळत.

जेव्हा तू उगाच माझ्या खांद्यावर हात ठेवतो, मला गाडी शिकवतांना खूप खेटून बसतोस, चालता चालता उगाच खूप धक्के मारतोस, किंवा मी नुसती उभी असले तरी माझ्या मागून अगदी जवळ येऊन उभा राहतोस. तेव्हा मला ते अजिबात आवडत नाही. हे सगळं मनातल्या

मनात खुपत. आणि मी हे कुणाला सांगू शकत नाही. म्हणून Geekyideas च्या या अंकातर्फे मी व्यक्त होत आहे.

त्याहून अधिक वाईट या गोष्टीच वाटते कि मी लोकं काय म्हणतील याने घाबरून स्वतःसाठी उभी राहू शकले नाही. तुला दूर होण्यासाठी जोरात बजावू शकले नाही. पण आता अस होणार नाही. तू माझा भाऊ असो किंवा मित्र किंवा नातेवाईक, मी शांत बसणार नाही. माझी सहन शक्ती संपली आहे. तू सुद्धा तुझ्या भावनांना आवर घालण्याची सवय लावून घे. कारण आता मी कुणालाही घाबरत नाही.

- एक बहिण

कोणत्यातरी विषयावर व्यक्त व्हावं वाटतंय? तर या अंकापासून 'व्यक्त व्हा' हे स्तंभ आम्ही सुरु करत आहोत. या मध्ये कोणतेही विध्यार्थी कोणत्याही विषयावर आपले मत स्वतःच्या नावाने किंवा निनावी व्यक्त करू शकतो. तुमचे मत आमच्यापर्यंत पोहचवण्यासाठी आमच्या gmail - geekyideas2020@gmail.com किंवा instagram - [geeky_ideas](https://www.instagram.com/geeky_ideas) वर संपर्क साधा.

२३ ते २७ ऑगस्ट या काळात Geekyideas ने आयोजित केलेल्या चित्रकला स्पर्धेत प्रिती घुले हिचा प्रथम क्रमांक आला. या महिन्याच्या अंकाच्या मुखपृष्ठ हे तिने रेखाटले. प्रिती सध्या अमृतवाहिनी इंजिनियरिंग कॉलेज मध्ये शिकत आहे.

धन्यवाद

तुमच्या प्रतिक्रियांमुळे आम्हाला पुढच्या वेळी सुधारणा करण्यास मदत होईल.